

KERST in DEN HAAG

DE STAD DIE LEEFT EN BESCHOUWT DECEMBER 2020 KERKINDENHAAG.NL

PAGINA 3

Helen wat gebroken is

PAGINA 4

De grootsheid van het Licht ontdekken in de duisternis

PAGINA 8

‘Ook dieren hebben recht op leven’

VERDER: Als je één mens redt, red je de hele mensheid ■ Den Haag heeft engelen in overvloed ■ Kerken kloppen op poorten van de macht ■ Het leven is tof zonder drugs

Kerststal van olivijnzand aan het Lange Voorhout, 2012

Kerst 2020 zal ons lang bijblijven als een kerstfeest dat ons door de coronacrisis als vanzelf naar de kern van het kerstverhaal leidde. Geen feestelijk overvolle kerken, geen grote kerstconcerten of massale gezelligheid, maar soberheid. En omdat niet iedereen naar de kerk kan komen, ziet u op deze pagina het bekende kerstverhaal. U kunt het lezen voordat u gaat eten of om er de kerstdagen mee te beginnen. Dit nummer staat helemaal in het teken van de kerststal, de plek waar Jezus werd geboren. Het blad zelf is als een kerststal: tussen het dak en de vloer staan de artikelen die naar passages uit het kerstverhaal verwijzen: de geboorte van Jezus, de herberg en de herbergier, de engelen die de herders in de donkere nacht hun boodschap toezingen en tenslotte de os en de ezel. Dit nummer plaatst het kerstverhaal in de huidige tijd.

De redactie wenst u een gezegende Kerst!

In die tijd kondigde keizer Augustus een decreet af dat alle inwoners van het rijk zich moesten laten inschrijven. Deze eerste volkstelling vond plaats tijdens het bewind van Quirinius over Syrië. Iedereen ging op weg om zich te laten inschrijven, ieder naar de plaats waar hij vandaan kwam. Jozef ging van de stad Nazareth in Galilea naar Judea, naar de stad van David die Bethlehem heet, aangezien hij van David afstamde, om zich te laten inschrijven samen met Maria, zijn aanstaande vrouw, die zwanger was.

Terwijl ze daar waren brak de dag van haar bevalling aan en ze

bracht een zoon ter wereld, haar eerstgeborene. Ze wikkeld hem in een doek en legde hem in een voederbak, omdat er voor hen geen plaats was in het nachtverblijf van de stad.

Niet ver daarvandaan brachten herders de nacht door in het veld, ze hielden de wacht bij hun kudde. Opeens stond er een engel van de Heer bij hen en werden ze omgeven door het stralende licht van de Heer, zodat ze hevig schrokken. De engel zei tegen hen: ‘Wees niet bang, want ik kom jullie goed nieuws brengen, dat het hele volk met grote vreugde zal vervullen: vandaag is in de stad van David voor jullie een redder

geboren. Hij is de messias, de Heer. Dit zal voor jullie het teken zijn: jullie zullen een pasgeboren kind vinden dat in een doek gewikkeld in een voederbak ligt’. En plotseling voegde zich bij de engel een groot hemels leger dat God prees met de woorden:

‘Eer aan God in de hoogste hemel en vrede op aarde voor alle mensen die hij liefheeft.’

Toen de engelen waren teruggegaan naar de hemel, zeiden de herders tegen elkaar: ‘Laten we naar Bethlehem gaan om met eigen ogen te zien wat er gebeurd is en wat de Heer ons bekend heeft gemaakt.’

Ze gingen meteen op weg en troffen Maria aan en Jozef en het kind dat in de voederbak lag. Toen ze het kind zagen, vertelden ze wat hun over dat kind was gezegd. Allen die het hoorden stonden verbaasd over wat de herders tegen hen zeiden, maar Maria bewaarde al deze woorden in haar hart en bleef erover nadenken. De herders gingen terug terwijl ze God loofden en prezen om alles wat ze gehoord en gezien hadden, precies zoals het hun was gezegd.

BRON: LUCAS 2, 1-21. NIEUWE BIJBELVERTALING, 2004.

Gastvrijheid in Haags Stads klooster

‘Wij staan ook open voor mensen van kwade wil. Maar die kom ik niet tegen’

Broeder Frans Wils is als een echte herbergier die zijn bezoekers in het Stads klooster hartelijk verwelkomt. De kerststallenexpositie, dit jaar voor het laatst in deze ‘herberg’, trekt bezoekers van heinde en verre.

‘O ns klooster is een herberg voor alle mensen van goede wil, met een voorkeur voor mensen die op zoek zijn naar nieuwe kansen, voor jongeren, mensen zonder vaste woon- of verblijfplaats, migrantengelovigen’, vertelt broeder Frans. En dan lachend: ‘Wij staan trouwens ook open voor mensen van kwade wil, maar die kom ik niet tegen.’ Ook mensen zonder geloof of met een ander godsbeeld kunnen zich welkom voelen. Zo staat er in de kloostertuin een beeld van Myriam die Issa (de namen van Maria en Jezus uit de Koran) in haar armen houdt. Ergens anders staat een grote oude soeppan, waarin een Boeddha beeld en een crucifix gebroederlijk op elkaar leunen en elkaar aankijken. Broeder Frans: ‘Ik voel me christen en ik ben dankbaar voor de rituelen die ons door de traditie worden aangereikt. Maar ik sta ook vrij tegenover alle dwang en dogmatiek.’

Gezellig

In deze herberg wonen naast de broeders Frans Wils en Wim Brands elf andere mensen, waaronder een gezin uit Eritrea met twee kinderen: ‘Zij wonen hier tijdelijk, maar we hebben het zo gezellig samen dat we een verhuizing uitstellen.’ Daarnaast komen in het klooster veel, héél veel bezoekers: ‘Voor de coronaperiode kwamen hier regelmatig mensen die proberen elkaar van hun verslavingen af te houden. De sfeer van het klooster en de aanwezigheid van verschillende

religieuze symbolen inspireert hen daarbij. De kapel heeft ook ooit dienstgedaan als toneel, waar duizenden jongeren op afkwamen. Wij geven bezoekers aandacht, maar we krijgen er ook veel voor terug. Het geeft mij het gevoel dat mijn leven zinvol is, het bevestigt mij in mijn bestaan als broeder Frans.’

‘Ik sta vrij tegenover dwang en dogmatiek’

In het klooster heerst een open sfeer. Tijdens ons gesprek komen bewoners en bezoekers langs die hartelijk worden begroet. Broeder Frans vertelt: ‘Voor ons als herbergiers is het belangrijk dat we ons verbonden voelen met de gasten. We willen een herberg zijn waar ruimte is voor de heleschepping, niet alleen voor mensen, maar ook voor dieren, voor alles wat leeft. Wij zijn zelf op aarde te gast en ik hoop dat die levenshouding in de toekomst gemeengoed zal zijn.’

Visioen

Ook al ruim twintig jaar te gast zijn de vele kerststallen die broeder Frans in de afgelopen jaren heeft verzameld en die in de kersttijd te bewonderen zijn. Hierdoor trekt het klooster als een magneet mensen overal vandaan. Over de aanleiding tot deze verzameling vertelt hij: ‘Tijdens een cursus eind jaren negentig vertelde een medecursist

Broeder Frans heet bezoekers graag welkom. FOTOGRAFIE: GREET KAPPERS

mij dat hij over mij gedroomd had. Hij zag mij omringd door duizenden mensen. Dat heb ik toen naast mij neergelegd. Maar enige tijd later kwam ik in de geboortegrot in Bethlehem. Ik was alleen en ben op de grond gaan liggen. Ik kreeg daar een mystieke ervaring; ik voelde duizenden mensen die om mij heen cirkelden. Die ervaring noem ik mystiek, omdat het boven mijzelf uitsteeg en toch realiteit was. Het voelde als een geschenk. Daarna ben ik kerststallen gaan verzamelen. De derde ervaring kwam toen ik van Assisi naar Greccio liep, waar Franciscus van Assisi

in 1223 de eerste levende kerststal heeft neergezet. Daar was een grot en ook daar ben ik op de grond gaan liggen. Opnieuw voelde ik me omringd door duizenden mensen. De afgelopen twintig jaar is dat visioen waarheid geworden. De kerststallen bleken een middel om in contact te komen met vele anderen en iets met hen te delen. Nu zijn we hier nog met twee broeders over, allebei op leeftijd, en moet de verzameling een nieuwe plek krijgen. Er zijn al verschillende belangstellenden, maar ik hoop dat de kerststallen in Den Haag een nieuw thuis krijgen. Wanneer

we hier weggaan weet ik nog niet. Maar ik ben vooral dankbaar dat ik hier te gast mocht zijn.’

GREET KAPPERS

KERSTSTALLENTUONSTELLING: 20 T/M 23, 27 T/M 30 DEC. 16-18 UUR. KLOOSTERTUIN, WESTEINDE 101A. INFO: FACEBOOK.COM/KERSTSTALLEN. STADSKLOOSTER BELANGSTELLENDE VOOR OVERNAME VAN DE VERZAMELING KUNNEN CONTACT OPNEMEN MET BROEDER FRANS: FRANSWILS@HOTMAIL.COM

Marwa Ali voelt zich thuis in ‘herberg’ De Paardenberg

‘Ik kom hier vaak als ik moe ben of nergens zin in heb’

advertenties

want met afscheid begint herinnering

Voor een waardevol afscheid met zorg en respect afgestemd op ieders persoonlijke wensen.

Veenweg 14, Nootdorp
Damlaan 64, Leidschendam
Ina Boudier-Bakkerstraat 5, Delft
De Sillestraat 182, Den Haag

070-3202040 - www.vdhuz.nl - 015-3101643

Firma A. H. Kerkhof & Zn

Uitvaartzorg sinds 1892

Dienstverlening op maat door uitvoering van:

- levensbeschouwings- en geloofsgebruiken en individuele wensen

Uitvaartcentra naar uw keuze met ons advies, bijvoorbeeld:

- Ad Patres Frederik Hendrikslaan 7 's-Gravenhage (Statenkwartier)
- diverse andere uitvaartcentra in 's-Gravenhage en omstreken
- bij begraafplaats of crematorium

Thuisopbaring volgens uw wensen met de juiste zorg en middelen

Groot Hertoginnelaan 227
2517 ET 's-Gravenhage
firma@kerkhof-uitvaartzorg.nl

070 345 16 76

www.kerkhof-uitvaartzorg.nl

Zorgvuldige aandacht en professionaliteit, al vier generaties een familietraditie

Voor Marwa Ali is De Paardenberg uitgegroeid tot een moderne herberg. Het buurt-en-kerkhuis in Transvaal is voor de 30-jarige Egyptische een bak in de woelige zeeën van inburgering, het verwerken van een scheiding en het vertrouwd raken met een nieuw land.

Twee jaar geleden verruilde Marwa Ali het Egyptische Caïro voor Den Haag voor een huwelijk met haar neef. Maar ze scheidde van hem en zonder familie of vrienden was ze op zichzelf aangewezen in een vreemde stad. Een kennis wees haar op het Wereldhuis, het informatiecentrum voor ongedocumenteerden, waar ze geholpen werd met haar verblijfsvergunning. In hetzelfde pand, de indrukwekkende voormalige Julianakerk, is De Paardenberg gevestigd en van het een kwam het ander.

Fietsles

Inmiddels geeft Marwa als vrijwilligster elke maand fietsles aan de ‘klanten’ van het buurt-en-kerkhuis, onder wie een 65-jarige vrouw die van haar kinderen ‘moer’ leren fietsen. Op donderdag helpt ze met het uitdelen van de pakketten van de Voedselbank in De Paardenberg en op verschillende momenten is ze aanwezig om allerlei informatie te vertalen voor Arabischtaligen. Daarnaast zit ze er vaak te studeren voor haar inburgeringsexamen, waarvoor ze de Nederlandse taal en gewoonten onder de knie moet krijgen. ‘Hier is mijn familie. Ik voel dat. De mensen zijn echt aardig. Ik kom hier vaak als ik moe ben of nergens zin in heb. Dan kom ik een beetje praten en voel ik me blij en beter.’ Marwa fietst wat af op haar omafiets-met-fietsstassen. Verdwalen doet ze nooit. ‘Iedereen op straat komt je helpen. In mijn land had ik dat niet. Hier komen mensen echt naar me toe.’ In Egypte werd haar bestaan beheerst door haar ouders en door mannen. Hier durft ze voorzichtig te denken aan een opleiding, een toekomst, een leven in vrijheid. ‘Ik kan hier gewoon lopen, praten, lachen, ik heb vriendinnen. Dat had ik daar niet.’

MATTHIJS TERMEER

Marwa Ali: ‘Hier is mijn familie. Ik voel dat.’

FOTOGRAFIE: MATTHIJS TERMEER

Vergeet die aangeprate zonde en schuld

Helen wat gebroken is

Het Lucas-evangelie vertelt dat Jezus is geboren om ons te redden te redden door onze zonden te vergeven. Dat is goed nieuws: in al ons moeizame pogen en streven om het goede te doen wijst God ons niet af.

Ik zou het de theologie van het bierviltje willen noemen: 'De mens is een zondaar, Jezus kwam om ons te redden, wie dat gelooft gaat naar de hemel.' In sommige kerstliederen kun je het horen. Ook de thema's van zonde en schuld ontbreken er niet. 'Kind dat zo trouw zondaars mint... een wereld, verloren in schuld.' Maar denken we tijdens het zingen: die zondaar, dat ben ik? Gaan we gebukt onder schuld?

Het probleem is dat de kerk traditioneel veel zonde en schuld aanwezig achtte, of het je anders wel inpeperde. Als jongen zat ik met een kwaad geweten in de bioscoop. Zelfs in het donker zag God mij daar. Mijn verkering raakte bijna uit omdat ik op zondag een ijsje voor haar kocht. Maar wie gelooft er nu nog dat God bioscoopbezoek turft of ons een ijsje misgunt? Moeten we van zulke 'zonden' gered worden? Of zijn 'echte zondaren' de geweldplegers, corrupte ambtenaren, kinderverkrachters? Gelukkig zijn die in de minderheid, de meeste mensen deugen. En toch schrijft de evangelist Lucas dat Jezus het volk kwam redden door hun de zonden te vergeven. Om dat te begrijpen moeten we de aangeprate zonde en schuld maar even vergeten. Want, gelovig of niet, iedereen beseft wel dat wij mensen brokkenmakers zijn. We bedoelen iets goed, maar het pakt verkeerd uit. Een niet nagekomen belofte verwoest een vriendschap. En dan komt daar nog eens bij dat anderen ons soms met de brokken laten zitten. Onrecht op de werkplek en thuis krijgt de hond een schop. We leven ook in een wereld die onoverzichtelijk is geworden, waarin je moet kiezen tussen kwaad en minder kwaad. Mensen zitten 'in een bubbel', wantrouwen wie anders denkt, voelen zich aangevallen of gediscrimineerd.

Kintsugi is een Japanse kunstvorm om scherven van aardewerk met goud te lijmen. Barsten worden niet onzichtbaar weggewerkt, maar juist geaccentueerd, waardoor de schoonheid van imperfectie zichtbaar is.

Kintsugi-bord

We lijden onder de gefragmenteerdheid van het leven, onze innerlijke verdeeldheid. Er is de breuk tussen hoofd en hart, tussen woord en

daad, tussen denken en doen. De profeten van het Oude Testament roepen mensen weg uit deze tweespalt. Ze wijzen op de Thora (leefregels), waarin de weg naar innerlijke eenheid en

rechtvaardigheid wordt gewezen. Want menszijn is een levenslange strijd tussen het destructieve en het creatieve, de hang naar de dood en het verlangen naar betekenisvol leven. In de psalmen klinkt daarom het gebed dat God 'ons hart verenigen zal' (oude vertaling) om op de weg van de Thora te wandelen. Er helemaal voor gaan dus, geen achterdeurtjes openhouden.

'Iedereen beseft wel dat wij brokkenmakers zijn'

Maar dan moet er wel een wenkend perspectief zijn. En daarom gaat het nu juist in het kerstevangelie. Jezus belichaamt de droom van de profeten: een nieuw Jeruzalem, een volk dat in duisternis een groot licht ziet. In al ons pogen en streven wijst God ons niet af. Jezus komt om te helen (vandaar het woord 'Heiland') wat gebroken is. Verwachtingen en verhoudingen, harten en gevoelens. Niet zo dat je er geen barst meer van ziet. Integendeel. De barsten van mislukking en schuld duiden aan dat God geen perfectie van ons eist. Ze glanzen als de gouden kintsugi-breuklijnen van een gerepareerd bord. De glans van vergeven schuld en gepasseerd verleden, omdat nu alleen de toekomst nog telt. Zo is Jezus de belichaming van Gods redding. Een redding die niet alleen ons innerlijk heelt, maar in de wereld ook vrede sticht tussen de volken. Blij met de brokken is de Eeuwige. Hij maakt er wat van!

ROB VAN ESSEN

Arie Verbaan van de reddingsmaatschappij:

'Als je één mens redt, red je de mensheid'

Velen hebben nog wel de beelden op het netvlies van het Scheveningse drama van afgelopen zomer, waarbij vijf ervaren surfers om het leven kwamen. 'Ook voor ons was dit traumatisch', vertelt Arie Verbaan. Hij werkt als vrijwilliger bij de Koninklijke Nederlandse Reddingsmaatschappij (KNRM).

Wat bezielt iemand om zijn leven te wagen om anderen te redden?

'Het is een roeping, een passie. Als je ooit hebt meegemaakt dat je iemand hebt kunnen redden, geeft dat kracht en moed om daarmee door te gaan. Die kracht heb ik gekregen, die is er gewoon. Als je iemand niet kunt redden neem je dat wel mee, maar je weet ook dat je hebt gedaan wat je kon. Je brengt iemand dan in elk geval terug naar de wal, wat voor de nabestaanden belangrijk is.'

Welke ervaring heeft diepe indruk gemaakt?

'Het meest indrukwekkende van het afgelopen jaar was wel het surfdrama, waarbij vijf jonge mannen verdronken zijn. Dat was ook voor ons traumatisch. Daarom hebben wij na tien dagen de KNRM'ers die erbij betrokken waren bij elkaar gehaald, samen alle beelden bekeken en met elkaar uitgewisseld wat ons het meest was bijgebleven.

Normaal gesproken oefenen we vaak, maar vanwege de coronamaatregelen ligt dat nu stil. Onze vrijwilligers hebben ook gewoon een baan, dus we moeten voorzichtig zijn. Als er nu een actie nodig is, gaan we met zo weinig mogelijk mensen weg. Het was een drukke zomer, veel mensen bleven in Nederland en lang niet iedereen beseft dat de zee geen zwembad is. Er zijn de afgelopen zomer veel mensen verdronken.'

Wat betekent het dat de KNRM een niet-gesubsidieerde vrijwilligersorganisatie is?

'We hebben de meest gemotiveerde vrijwilligers die je maar kunt bedenken. Ze zijn heel verschillend: glazenwasser, directeur, trambestuurder. Maar we zijn één team en we hebben één doel. We zijn er voor elkaar, hebben aandacht voor elkaar. Als organisatie moeten we onze eigen broek ophouden. Dat gebeurt met giften, legaten

De Koninklijke Nederlandse Reddingsmaatschappij rukt voor een reddingsactie uit voor de kust van Scheveningen.

en bijdragen van fondsen. Redders aan wal, zo noemen we de mensen die de KNRM financieel steunen. We bellen hen altijd op om ze te bedanken: wat ontzettend fijn dat u de KNRM steunt!

Is er een relatie tussen het kerstverhaal en de KNRM?

'Christus als redder van de mensheid, ja, het voelt wel zo dat er een relatie is. Maar het is lastig om dat onder woorden te brengen. Iemand zei ooit: 'Als je één mens redt, red je de hele mensheid.' Of dat klinkt als een kerk zonder religie? Ja, dat is inderdaad een mooie gedachte!

Doen jullie nog iets speciaals in de kerstperiode?

'Wij varen dan naar de voor anker liggende schepen om kerstbroden te brengen en tekeningen die door schoolkinderen zijn gemaakt. De bemanning op die schepen zit met de kerstdagen vast op hun schip en kan niet naar huis. Het allerbelangrijkste is dat je aan hen ook aandacht geeft. Voor mijzelf is de kerstperiode een tijd waarin ik met mijn vrouw en twee dochters samen kan zijn. Eén dochter woont in Engeland en ik heb haar sinds vorig jaar kerst niet meer gezien. Dat is een gemis, ik hoop dat er gauw een vaccin komt, zodat ik haar weer kan zien en vasthouden. Ik hoop dat we

snel weer op een normale manier kunnen leven, maar ook dat iedereen z'n verantwoordelijkheid neemt ten opzichte van de coronamaatregelen.'

Heb je een wens voor de Haagse kerken?

'Zorg dat mensen betrokken blijven, dat er echte aandacht is voor elkaar. Laat zien wat je doet. Wij laten dat zelf trouwens te weinig zien. We zijn te bescheiden.'

GREET KAPPERS

INFO: KNRM.NL

Ex-verslaafde helpt mensen van de straat

Hij begrijpt de nacht als geen ander

Jeroen Melchior begon op zijn twaalfde met wiet, al snel werd het harddrugs. Meermaals lag hij op de intensive care aan de beademing, maar het lukte hem niet om te stoppen. Tot hij tegelijk met zijn moeder in het ziekenhuis lag. Inmiddels werkt hij als ervaringsdeskundige bij het Straatconsulaat: 'Ik ben nu zes jaar clean, maar maak nog steeds misstappen.'

Hij oogt opgewekt en praat bevlogen over zijn werk bij het Straatconsulaat, de organisatie voor belangenbehartiging van dak- en thuislozen en drugsgebruikers in Den Haag. Jeroen Melchior is een betrokken ervaringsdeskundige en voelt zich als een vis in het water in deze baan. Hij begrijpt de 'nacht' waar mensen in kunnen zitten goed; hij heeft het zelf allemaal meegemaakt.

'Een toffe tijd met gave feesten'

Hij is nu 36 jaar; op zijn twaalfde gebruikte hij al wiet, snel gevolgd door harddrugs. Vanmiddag gaat hij weer de straat op om mensen die nog buiten lopen te begeleiden naar het hotel waar, vanwege corona, voor daklozen veel extra slaapplekken zijn gerealiseerd. 'Dit is het mooiste wat er is', zegt hij, 'tegen mensen die al maanden op straat zijn kunnen zeggen dat er een bed voor ze is, een douche en eten.'

Warm blijven

'Vanaf mijn vijftiende ben ik opgenomen geweest in verschillende klinieken. Dat was zo heftig dat ik er ben vertrokken, waardoor ik min of meer dakloos werd. Van mijn zestiende tot mijn achttiende heb ik mijn netwerk opgebruikt. Ik kon uiteindelijk nergens meer terecht, dwaalde op straat rond of reed in de tram van het begin naar het eindpunt om maar warm te blijven.

Jeroen Melchior: 'Het leven is fucking tof als je clean bent.'

Toen belde mijn moeder dat ik een urgentie had gekregen en een huis kon krijgen. Ik heb er acht jaar gewoond en ben daar pas echt hardcore gaan gebruiken. In die tijd ben ik wel naar 1200 houseparty's geweest. Dat was een toffe tijd met gave feesten. Het dansen, de saamhorigheid; het was fantastisch.

Daarvan heb ik nooit spijt gehad. Het enige waarvan ik spijt heb, is dat ik mijn moeder er zoveel verdriet mee heb gedaan, dat ik er niet mee kon stoppen.'

'Ik werkte in die tijd in de horeca en gebruikte inmiddels aan één stuk door. Ik ben tien jaar lang van donderdag

tot dinsdag wakker geweest. Mijn lichaam was op, na mijn vijftienvingstige ging het niet meer, zeker niet toen ik er de verslavende partydrug GHB bij was gaan gebruiken. Dat was killing, ik heb tig keer op de intensive care aan de beademing gelegen. Ik kon niet meer werken, kon niet meer naar party's,

was nergens meer toe in staat, behalve gebruiken. Ik was wel klaar om te stoppen, probeerde het ook steeds, maar begon elke keer toch weer opnieuw. Het kantelpunt kwam toen mijn moeder kanker kreeg. De laatste keer dat ik op de ic lag, lag zij in het ziekenhuis voor chemo. Ik woog 48 kilo en kon niet meer rechtop staan toen ik besloot om naar de kliniek te gaan om af te kicken. Dat was de beste beslissing van mijn leven. We hebben het allebei gezond afgesloten. Het moet vanuit jezelf komen, anders was het me niet gelukt, maar de aanleiding was mijn moeder. Ik ben nu zes jaar clean, maar maak nog steeds misstappen. De laatste keer was drie maanden geleden. Het voordeel van werken als ervaringsdeskundige is dat

'Afkicken was de beste beslissing van mijn leven'

ik gemakkelijk contact maak met mensen die op straat leven. Mijn verhaal kan voor hen het voorbeeld zijn dat je ook na gebruik goed terecht kunt komen, dat ze er niet alleen voor staan. En dat het leven fucking tof is als je clean bent.'

JOLLY VAN DER VELDEN

TIPS VOOR JEROEN? CONTACT VIA: STRAATCONSULAAT.NL. HET STRAATCONSULAAT IS VOLLEDIG AFHANKELIJK VAN DONATIES.

Verrassende ontdekkingen

'De duisternis kan wonderlijk uitnodigend zijn'

Het donker roept vaak angst op. In de duisternis kunnen we ons vervreemd voelen, angstig en eenzaam. Toch kan het heilzaam zijn om de duisternis te omarmen, zoals Johannes van het Kruis deed.

In donkere tijden hebben we behoefte aan een betrouwbare gids. Nu Kerstmis nadert in coronatijd weten we niet hoe we deze dagen moeten invullen. Graag willen we de kerstdagen markeren door gastvrijheid en vriendschap. Maar duistere wolken pakken zich samen boven het kerstfeest en ze lijken ons te belemmeren om dit feest te vieren zoals wij dat het liefst zouden doen.

Eenzame opsluiting

Die donkere nacht kan echter ook heilzaam zijn. Wie met Johannes van het Kruis (1542-1591) de donkere nacht betreedt, komt tot verrassende ontdekkingen. Deze begaafde jongeman van eenvoudige komaf, is door zijn hervorming van de kloosterorde terechtgekomen in een complex van tegenstand en intriges. Hij wordt door zijn medebroeders opgesloten en verblijft meer dan negen maanden in eenzame opsluiting in een donkere cel. Uiteindelijk weet hij met hulp van een welgezinde broeder te ontsnappen. Maar de ontwikkeling van zijn innerlijke transformatie is dan al lang in gang gezet en is niet meer te stoppen. In de duistere eenzaamheid ontwaart hij een Licht dat hem de Liefde openbaart. Hij ontdekt zijn Geliefde die hem nooit in de steek heeft gelaten. Juist in de duisternis ontdekt Johannes de eenheid met deze Geliefde. Zij zijn niet meer te scheiden. Het duister is pijnlijk en vervreemdend, omdat we de vertrouwde wereld achter ons moeten laten. In de zichtbare wereld van het alledaagse licht, zijn de zintuigen onze betrouwbare gidsen die ons in contact brengen met alles wat ons dierbaar is. Maar in de

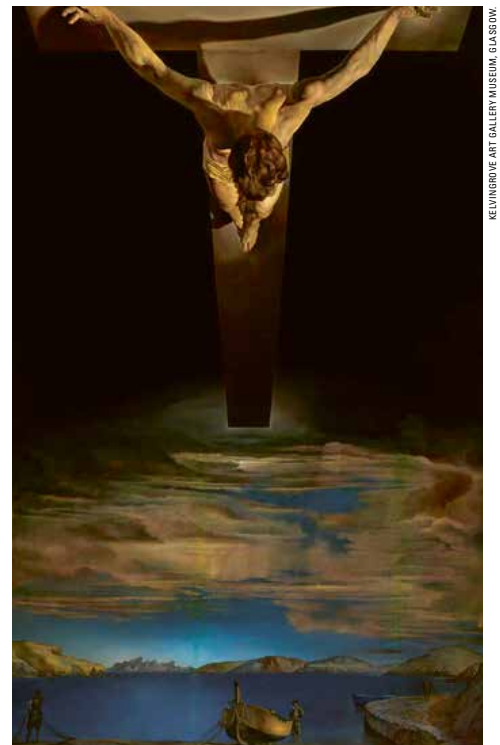
duisternis valt alles weg. Er wordt een aanwezigheid ervaarbaar die in de tastbare wereld niet kan worden waargenomen. Sterker: onze zintuigen zitten die geestelijke waarneming in de weg. Door onze zintuigen creëren we voorstellingen en beelden die we verwarren met de geestelijke werkelijkheid.

Glimp

In de duisternis raken we vervreemd van die vertrouwde wereld. We raken zelfs vervreemd van de beelden over onszelf. Dat maakt angstig en eenzaam. De mens kan daarvoor terugschrikken, zoals je liever in het licht gaat staan dan in de duisternis. Toch kan de duisternis wonderlijk uitnodigend zijn door de weidsheid en het gevoel van oneindigheid dat ontstaat.

In die ruimte van de leegte voelt de ziel zich gezien, aanschouwd. Dit aanschouwen is een beweging van de Liefde, die de ziel tegemoetkomt op de duistere weg van de oneindigheid. Totdat de ziel de eenheid met de Geliefde ervaart: 'maar wij keken niet naar elkaar, want ik was Hem en Hij was mij.' Het kan dus uitdagend zijn om in deze kersttijd, het feest van Licht, juist de duisternis te omarmen en ruimte te laten ontstaan voor de eeuwigheid. Bij Gods incarnatie [God werd mens in Jezus Christus, red.] breekt de eeuwigheid in onze tijdelijkheid in. Dat herinnert ons aan het Licht dat ontstoken wordt. Als we diepe duisternis ervaren, ontdekken we de grootsheid van het geschenk van het Licht. Als Johannes van het Kruis onze gids is in deze duistere periode, kunnen we wellicht een glimp opvangen van de Geliefde die ons tegemoetkomt.

AD VAN DER HELM, VICARIS VAN PAROCHIE MARIA STERRE DER ZEE

De Christus van de Heilige Johannes van het Kruis. Schilderij van de Spaanse kunstschilder Salvador Dalí (1951), geïnspireerd op een schets van de mysticus.

Kerstactie 'Wensbomen vol licht'

Scheveningse kerken houden in de week voor Kerst een gezamenlijke actie. Bij deze kerken staat vanaf 18 december een kerstboom, waarin buurtbewoners en voorbijgangers wensen kunnen ophangen. Er worden kaarten uitgedeeld met de bedoeling op kerstavond een lang lint van lichtjes door Scheveningen te 'weven'. De kerken willen hiermee duidelijk maken dat zij in deze donkere periode toelevens naar het Licht en dat zij dat met iedereen willen delen. Op de website staat welke kerken er meedoen en wanneer deze kerken voor bezoekers geopend zijn.

INFO: WENSBOOMVOLLICHT.NL

Johannes van het Kruis (1542-1591) is een van de belangrijkste mystici van de katholieke kerk. Lijden was voor hem een belangrijk gegeven: door een slechte gezondheid kende hij ook in zijn eigen leven veel pijn. Centraal in zijn spiritualiteit staat het streven naar de mystieke vereniging met Jezus de Gekruisigde, die hij in zijn geschriften en gedichten 'De Geliefde' en ook het 'Licht' noemt.

Het begrip 'mystiek' komt van het Griekse *mysticos*, dat 'geheimzinnig' betekent; het gaat over het hartstochtelijk streven van de menselijke ziel naar een persoonlijke vereniging met God.

Zingen met het YMCA Gospel Choir:

‘Hier is iets bijzonders gebeurd’

In het kerstverhaal spelen engelen een prominente rol. De engel Gabriël bij Maria, een engel als boodschapper bij de herders, en niet te vergeten het engelenkoor. Hoe denken dirigent Rob Buis en koorlid Rianne van Deursen van het Scheveningse YMCA Gospel Choir over de zeggingskracht van engelen vandaag de dag?

Engelen als boodschappers. Zien Rob en Rianne zichzelf, en dan vooral hun YMCA Gospel Choir, ook zo? Rob aarzelt: ‘Wij zijn in eerste instantie een koor omdat we het heel leuk vinden om samen te zingen. Bovendien zijn we een gospelkoor en zingen we graag over God. Je zou daarvoor het woord “boodschapper” kunnen gebruiken, maar dat klinkt mij net even te zwaar in de oren. Alsof dat onze allereerste missie is. Maar het mooie is dat mensen ons wel regelmatig na een optreden vertellen dat het voor hen van betekenis is geweest.’

‘Ook al is het moeilijk, er is liefde’

Eén gebeurtenis springt er daarbij voor hen uit. Rianne: ‘We hebben een keer gezongen bij een ernstig zieke mevrouw in een hospice. Ze was ooit bij een concert van ons geweest en door een bepaald nummer erg geraakt. Via een koorlid dat zij kende heeft ze toen gevraagd of we in het hospice voor haar wilden komen zingen.’

Rob: ‘Er ontstond op een heel mooie manier iets beladens. Bij iemand die bijna gaat sterven, komt alles harder en intenser binnen. Op zo’n moment, tijdens het zingen, realiseer je je dat. Ik voelde: hier is iets bijzonders gebeurd en het maakt écht iets uit voor iemand.’

Randzaken

Deze kerstperiode wordt de eerste in het veertigjarige bestaan van het koor

dat er geen optredens gepland staan. ‘Het is heel erg jammer, maar we hebben er mee te dealen’, vindt Rob. Wel heeft deze tijd hem persoonlijk een belangrijke boodschap gebracht: ‘Ik besefte dat ik me de afgelopen jaren te veel beziggehouden heb met randzaken. Nu ik dat noodgedwongen minder doe, heb ik bijvoorbeeld meer tijd en aandacht voor mijn gezin.’

Ook al treedt het koor niet op, het is wel belangrijk om de kerstboodschap uit te dragen, vindt Rianne: ‘De eerste lockdown was voor veel mensen nog wel te dragen. Maar nu het langer duurt, zie je dat mensen vereenzamen. Juist dan is een hoopvolle boodschap belangrijk: ook al is het moeilijk, er is liefde. God is er en gaat met je mee. Het is wel zoeken hoe we als

koor die boodschap kunnen uitdragen, ook omdat we niet aan één kerkgemeenschap verbonden zijn.’ Nog even terug naar de engelen. Zijn de koorleden voor elkaar wel eens een engel? Rianne: ‘We zien elkaar nu weinig, maar proberen wel betrokken bij elkaar te blijven. Tijdens de eerste lockdown was er een keer gevraagd om allemaal iets te schrijven. Ik dacht: ik

beleef niks, ik zit thuis, ik ben alleen, wat heb ik te melden? Maar uiteindelijk heb ik het wel gedaan. En het mooie was: toen we in de zomer een keer op het strand bij elkaar kwamen, vertelde iemand dat ze heel veel aan mijn stukje had gehad. Het kwam voor haar precies op het goede moment.’

IRNA VAN DER WEKKE

Verpleegkundige Hedwig Lörx:

‘Ik ben dankbaar dat ik ten volle mag schijnen’

Door de coronacrisis kwam het zorgpersoneel volop in de schijnwerpers te staan. De metafoer van een groep engelen die overal in het land aan het werk is, lijkt niet eens zo heel ver gezocht. Verpleegkundige Hedwig Lörx is een van hen, maar vindt zichzelf geen engel.

Er was applaus, er waren foto's van uitgeputte verpleegkundigen met de afdruk van het mondmasker nog zichtbaar in hun gezicht, er waren veel dubbele diensten,

‘Ik moet eigenlijk de cliënten bedanken’

er was bezorgdheid over hun eigen gezondheid en machteloosheid over zoveel mensen die ondanks alle inspanningen toch overleden. Toch wil Hedwig Lörx, verpleegkundige in een verpleeghuis, absoluut niet te boek staan als een engel die alleen maar geeft. Werken in de zorg is voor haar een wederkerig proces.

Wat drijft je om als verpleegkundige te werken?

‘Ik noem het liever: wat haal ik en wat breng ik. Ik denk dat alles wat in mij is, het best tot uiting komt in het decor van de zorg. Ik breng mijn expertise in, mijn kwaliteiten, mijn skills. Door mijn ervaring en kennis voel ik mij er als een vis in het water; ik ben dankbaar dat ik ten volle mag schijnen.

Hedwig Lörx: ‘Als ik mijn naaste liefheb als mijzelf, blijf ik in balans.’

Het is zo dat ik eigenlijk de cliënten moet bedanken, in plaats van andersom. Als ik er mag zijn en mijn zijn wordt erkend, dan is dat het mooiste wat zij weer aan mij kunnen teruggeven. Het is echt niet alleen maar nobel om dit werk te doen. Het is een wederzijdse energie tussen de cliënten en mij, zeker ook in samenwerking met de collega's uit andere disciplines.’

Wat zie jij momenteel gebeuren in de zorg?

‘Bij de eerste golf was er veel onzekerheid en onveiligheid. Nu is er meer vertrouwen, maar nog steeds veel meer werk dan normaal en dat doen we met dezelfde collega's als voorheen. Bovendien vallen er meer mensen uit, doordat ze zelf ziek worden of in quarantaine moeten. Ik heb me een beetje verbaasd over het handengklap. Op zich een mooie waardering en dat is goed, want ieder mens moet naar waarde worden geschat, maar het voelde ook als een communicatief appel: ga door, ga door. Ik zou het in deze fase willen omdraaien. Ik zou graag de gezondheidszorg willen laten klappen voor alle mensen die zich aan de regels houden!

Wat me blij maakt, is dat we met de collega's van het verpleeghuis hebben meegedaan aan de *Jerusalem challenge*. Dit is een dans die als flashmob de hele wereld is overgegaan in het kader van hoop en verbinding. ‘Uiteindelijk werd het afgelast omdat we met tien man buiten zouden staan. Maar het instuderen gaf veel plezier en saamhorigheid.’

Hoe blijf je zelf overeind in deze tijd?
‘Ik weet waar ik moet begrenzen om in balans te blijven, anders heeft niemand wat aan me. Ik ben ervan overtuigd dat als ik mijn naaste liefheb als mijzelf, ik ook een verantwoordelijkheid heb voor mijn eigen zelfzorg. Als ik daar bewust mee omga, blijf ik in balans en heb ik de juiste veerkracht om voor een ander te zorgen. Goddank en menslief komen dan samen, dat is toch gaaf!’

JOLLY VAN DER VELDEN

Kerstengelen gezocht

Stichting Present wil ‘de vaak eenzame en sombere ouderen’ van woon-zorgcomplex Impegno een mooie Kerst bezorgen met drieangandiners en kerstcadeautjes. Om dat voor elkaar te krijgen, wordt de hulp ingeroepen van ‘engelen’. Wie voelt zich aangesproken? Er zijn donaties voor de diners nodig (€ 5). En veel helpende handen: voor het bezorgen en uitdelen van de maaltijden, het maken en schrijven van kerstkaartjes, het maken van muziek en het inzamelen van kerststerren. Contact via info@presentdenhaag.nl o.v.v. ‘Kerstengel’. Donaties welkom op NL86 RABO 0102253676 t.n.v. Stichting Present Den Haag en o.v.v. ‘Decembermaaltijd 2020’.

Diensten en tijdstippen veranderen door de aangescherpte maatregelen van de overheid soms op het laatste moment. Ook moeten kerkgangers zich vaak aanmelden voor een dienst. Raadpleeg ook voor vieringen rond Kerst, Oud & Nieuw vooraf de website van de kerk die u wilt bezoeken. De sites staan op: kerkinderhaag.nl/adressen.

Rooms-Katholieke kerken

Parochie Maria Sterre der Zee. Info: rkdendaag.nl
Centrum. Jacobus de Meerdere-kerk, Parkstr. 65a. Nederlands: Zo. 10.15 en 17u. 24/12: 21 en 24u. 25/12: 10.15 en 12.45u. 26/12: 10.15 en 12.45u.
Schilderswijk. Marthakerk, Hoefkade 623. Za 19u. Zo. 09.30u. 24/12: 21u. 25/12: 9.30 en 13u.
Haagse Hout. Paschaliskerk, Wassenaarseweg 53. 24/12: 20 en 23u. 25/12: 11u.
Bezuidenhout. OLV van Goede Raad, Bezuidenhoutseweg 153. Woe. 12.30 u.
Marlot. Onbevlekt Hart van Maria, Bloklandendijk 15. Za 17 u. Zo. 9.30 u.
Zeeheldenbuurt. Ignatiuskerk, Elandstr. 194. Zo. 11u. 24/12: 20 en 23 u. 25/12: 11u. 15u. Portugees. 26/12: 12u.
Regentessekwartier. Agneskerk, Beeklaan 188. 24/12: 19 en 22u. 25/12: 11u. 26/12: 11u.
Scheveningen: Antonius Abtkerk, Scheveningsweg 233. Di. 9 u. za 18u (engels/frans), zo 10u. 24/12: 20u, en 23u, 25 en 26/12 10u.
Parochie De Vier Evangelisten. Info: rpkarchiedevierengelisten.nl
Valkenbos. Titus Brandsmakerk, Kamperfoeliestr. 279. Vrij. 10 u. Zo. 10:30 u.
Loosduinen. Kerk Maria van Eik & Duinen, Loosduinse Hoofdstr. 4. Di. 10 u. Za. 17 u. (even maanden). Zo. 10 u. Kerstavond: 17 u. en 22 u. Kerstdag: 9.30 u. en 12 u. Nieuwjaarsdag: 11 u.
Waldeck/Kijkduin. Pastoor van Arsker, Aaltje Noorderwiestr. 4. Do. 10 u. Vrij. 9 u. Za. 17 u. (oneven maanden). Zo. 10:30 u.
Leyenburg. Emmauskerk, Leyweg 930. Za. 13 u. Zo. 10 u. Life-streamvieringen Lifestreams. Kerstavond, 17 u. en 22 u. 1e Kerstdag, 10.30 u.
Diverse Rooms-Katholieke kerken
Rijswijk. Bonifatiuskerk, van Vredenburgweg 69. Zo. 11 u. Kerk van Benedictus en Bernadette, Sir Winston Churchillaan 372. Zo. 9:30 u.
Deutsch. Badhuisweg 35a. Zo. 10:30 u. Englisch. Bezuidenhoutseweg 157. Zo. 10 en 17:30 u. Français. Stoepleaan 4, Wassenaar. Zo. 17 u.
De Zinnen. Avondgebed iedere ma. 18.15-18.45 u. Kapel Chr. Triumfatorkerk, Jualiana v. Stolberglaan 154.

Kerken met vaste voorgangers

Anglican Church Ary van der Spuyweg 1. Zo. 8:30 u. Heilig Avondmaal. Zo. 10:30 u. Contemporary & Traditional (Holy Communion) Service, 4de zo. Anointing & Prayer for Healing. Zo. 17 u. Wellspring Service, 4de zo. Choral Evensong.
American Protestant Church Esther de Boer van Rijcklaan 1. 9:45 with praise band. 11:15 with organ and choir.
Oud-Katholieke Kerk Juffrouw Idastr. 7. Zo. 10 u. eucharistie. Kerstnacht: 21 u. Kerstdag: 10.30 u. Lof van Oudjaar, 31/12: 17 u.
Exoduskerk Beresteinlaan 263. Zo. 10 u.
Vredekerk Maartensdijklaan 126. Arabisch: za. 19 u. Nederlands: zo. 10:30 u.
Baptistengemeente Vier Heemskinderenstr. 91. Zo. 10 u.
Leger des Heils Ambachtsgaard 198. Zo. 10:30 u. met muziekcorps.
Apostolisch Genootschap Loevesteinlaan 170. Zo. 9:30 u. met zang en muziek. apgen.nl .
Zevendagsadventisten Robijnhorst 197. Za. 10 u. bijbelstudie, 11 u. dienst.
Quakers Stadhouderslaan 8. Zo 10:30 u. stille samenkomst.

Kerkgebouwen	Tijd	6 dec	13 dec	20 dec	24 dec	25 dec	27 dec	31 dec
Lukaskerk Om en Bij 2.	10.15	ds Arjen Cuperus	ds Folly Hemrica	ds Jannet van der Spek, kringviering	Grote Kerk	11.30 ds Jannet van der Spek	ds Fokke Fennema	X
Duinzichtkerk V. Hogenhoucklaan 89	10.00	ds Ad van Nieuwpoort	ds Ad van Nieuwpoort	ds Ad van Nieuwpoort	22u ds Ad van Nieuwpoort	ds Ad van Nieuwpoort	ds Erwin de Fouw	19.30 ds Ad van Nieuwpoort
Christus Triumfatorkerk Juliana v. Stolberglaan 154	10.00	ds Jan Scheels-Goedhart	ds Jaap van den Akker	ds Mirjam Elbers	21u ds Jaap van den Akker	ds Jaap van den Akker	ds Frans Gijzel	17u ds Jaap van den Akker
Pax Christikerk Vlambenweg 2	10.30	ds Peter Bakker	Barbara Broeren	dr Wout van Herwijnen	X	ds Peter Bakker	Hedwig Komproe	X
De Oase Van Meursstraat 1	10.00	ds Fokke Fennema	X	ds E. Hagen HA	19.30 ds Rob van Essen	ds Jantine Veenhof	ds Theo Hettema	X
Marcuskerk Jan Luykenlaan 90	10.00	Dick Groenendijk	ds Bas Plaisier	ds Jantine Veenhof	20u ds Jantine Veenhof	Bram Dijkstra Geuze	Martijn de Jong	X
Bergkerk Daal & Bergselaan 50 A	10.00	ds Martine Nijveld HA	ds Axel Wicke	ds Casper van Dongen	16u, 19u ds Martine Nijveld	ds Martine Nijveld	mr. drs Petralijn Hellinga	dr Piet Schelling
Maranathakerk 2e Sweelinkstr.156	10.30	Jenne de Haan	ds Martine Nijveld	ds Rob van Essen	22u ds Axel Wicke	ds Axel Wicke	ochtendgebed	X
Noorderkerk Schuijstr. 9-11	10.00	ds Anneke Mooi	ds Anneke van Mansum-Hoogenboezem	familiezondag	ds Geertje Zomer	ds Geertje Zomer	ds Henk van Laren	X
Bosbeskapel Bosbesstr. 5	10.00	ds H. Joziase	ds Martin Koster	ds Trees van Montfoort	ds Martin Koster	ds Martin Koster	ds Martin Koster	X
Abdijkerk Willem III-str. 40	10.00	ds Michiel Aten	ds Wietske Verkuyl	ds Reijer de Vries	ds Michiel Aten	ds Wietske Verkuyl	ds Jacob Korf S&T	X
Houthaghe Toon Dupuisstr. 10	10.00	J. de Haan	ds Sibren Smits	C. Scheen	X	S. en J. Talsma zangdienst	ds Meindert Burema	X
Shalomkerk Vredurustlaan 96	10.00	ds Wietske Verkuyl	ds Rob van Essen	Mark van der Laan	X	ds Jan Maasland	ds David Schiethart S&T	X
Bethelkerk Scheveningen J. Kokstr.173	10.00 17.00	ds Gerco Lock	ds Aad Dronkert Dienst aan Zee	ds Gerco Lock	22u ds Gerco Lock	ds Gerco Lock	Geerco Deij	Nieuwe Badkapel
Oude Kerk Keizerstr. 8	10.30 17.00	ds Barend Weegink	ds Barend Weegink Dienst aan Zee	ds D. Heikoop	X	ds Barend Weegink 26/12 Pr. Julianakerk	ds H. de Graaff	19u ds Barend Weegink
Nieuwe Badkapel Nieuwe Parklaan 90	10.00	ds Charlotte van der Leest	ds Leo de Leeuw cantate	ds Hoebe-de Waard	ds Charlotte van der Leest	ds Charlotte van der Leest	ds Hanny van der Stelt	17u ds Gerco Lock, ds Charlotte van der Leest, 1/1
Pr. Julianakerk Tesselsestr. 6	10.00	ds E. Bergman	ds F. van Velzen 2.0 dienst	ds P. Schalk	X	ds D. Thijs 26/12 ds Ad Christ	ds H. Post	ds D. Thijs
De Toevlucht Laan v. Hoornwijk 140	10.00	ds Attie Minnema	ds Attie Minnema	ds R. Stigter	20u ds Attie Minnema	ds Attie Minnema	ds Rob van Essen	19u30 ds Attie Minnema Dorpskerk
De Leidraad Harriët Freezerhof 28	09.30	ds Mario Boelen	Kruisheuvelkerk	ds Maarten Hamete	Kruisheuvelkerk	ds Jacqueline Bakker	Kruisheuvelkerk	X
Bethlehemkerk Laan v. Meerdervoort 627	10.00 16.30	ds Bert Karel Foppen ds W. Dekker	ds Bert Karel Foppen ds Bert Karel Foppen	drs Paul Visser ds K. van Meijeren	21u. ds Bert Karel Foppen	ds Bert Karel Foppen, 16 u. idem.	ds M. Tekelenburg	1/1 ds Bert Karel Foppen 31/12 19.30 idem
Houtrusterk Beeklaan 535	10.30	ds Karl van Klaveren	ds Niek Smit	ds Nienke van Dijk	ds Karl van Klaveren	ds Heleen Joziase	X	X
Kloosterkerk Lange Voorhout 2	10.00	ds Rienk Lanooy	ds Marja Flipse	ds Marja Flipse	ds Marja Flipse	ds Marja Flipse	ds Martien Brinkman	ds Rienk Lanooy
Ev. Lutherse Gem. Lutherse Burgwal 9	10.15	ds Marianne van der Meij	ds Jannet van der Spek	ds Hanneke Allewijn	19.30 ds Jannet van der Spek	ds Hanneke Allewijn	Lukaskerk	X
Église Wallonne Noordeinde 25	10.30	pasteur Hartman Out NL	pasteur Hartman Out Sainte-Cène	pasteur Hartman Out	X	pasteur Hartman Out	Jan la Grouw	X
Koningkerk Br. Inghenoeslaan 4 Voorburg (met doventolk)	10.00	ds Jan van der Wolf	X	ds Els van der Wolf-Kox	X	ds Frans van Dijke	X	X

Overige kerken

Kerkgebouwen	Tijd	6 dec	13 dec	20 dec	24 dec	25 dec	27 dec	31 dec
Deutsche Ev. Gem. Bleijenburg 5	10.30	Pfr Thomas Vesterling	Pfr Thomas Vesterling	Pfr Thomas Vesterling		Pfr Thomas Vesterling	Pfr Thomas Vesterling	X
Doopsgezinde Gem. Paleisstr. 8	10.30	ds Marijn Vermet	ds David Schiethart	ds Henk van Laren	19.30 jong en oud, ds Marijn Vermet	ds Marijn Vermet	X	X
Ekklesia Brouwersgracht 2-k, in steeg door hek	11.00	X	Advent	X	X	X	Onnozele kinderen	X
Ev. Broedergem. Hornhutters Chasséstr. 1	10.00	G. Bendt-Wijsman	zr Christine Welschen, V. Winter 15u gemeentezang	zr Christine Welschen, jongeren	19u zr Christine Welschen	zr Christine Welschen	zr Christine Welschen	17u zr Christine Welschen
Haagse Dominicus Th. Swenckestr. 30	10.30	Thema: 'Lichtwerking'. Henk Baars.	X	Thema: 'Verbeelding v. Rene Magritte', ds Derk Stegeman	21 u. Thema: 'De engel in jou', Ad de Gruitjer.	X	X	X
Indon. Ned. Chr. Kerk, Marcuskerk Jan Luijkenlaan 92	13.30	zr Betty Sari	ds Johannes Linandi	ds Stanley Tjahjadi	X	X	ds Johannes Linandi	ds Stanley Tjahjadi
Kruispuntgem. Hofzichtlaan 115	11.00	ds Roel de Meij Mecima	X	ds Fokke Fennema	X	ds Casper van Dongen	X	X
Remonstrantse kerk Laan v. Meerdervoort 955	10.30	ds Antje van der Hoek	ds Reinhold Philipp	ds M. Junte	ds Antje van der Hoek	ds Reinhold Philipp	ds Pieter Hartevelt	X
Geref. Kerk Vrijgemaakt Duinkerckstr. 1	10.00	ds Ganpat Berrevoets	ds Jasper Klapwijk	ds Arnout Francke	19.30 ds Jasper Klapwijk	ds Jasper Klapwijk	ds Arnout Francke	19.30 ds Jasper Klapwijk
Haga Leyweg 275	10.00	ds Pieter Hartevelt	X	ds Moritz Pfähler	X	ds Yvonne Schoonhoven	X	X
HMC Westeinde Lijnbaan 32	10.00	X	X	X	X	X	X	X
HMC Antoniushove Banninglaan 1 Leidschendam	10.30	X	X	X	X	X	X	X
Franciscuskerk N. Broeckhuysenstr. 23	10.30	pastor Marie-Thérèse van de Loo	pastor Mieke Speckens	pastor Engel Leune	18.30, 20.30 pastor Nanda de Hoop	X	ds Joop Zuur	X
Clarakapel Vijgenstr. 43	10.30	X	X	X	X	X	X	X

Symbolen: met cantorij, muziek etc; **X** geen dienst; * zie website van de kerk; voorganger met preekconsent; kerkelijk werker; proponent (ds i.o.); missionair pionier

Het maandblad bij u in de buurt?

Wilt u dat dit blad iedere maand in uw buurtwinkel of bibliotheek komt te liggen? Neem dan contact op: info@kerkinderhaag.nl of 06 123 130 53.

AGENDA DECEMBER

Op kerkinderhaag.nl staat actuele informatie over activiteiten die online of in levenden lijve bijgewoond kunnen worden. Ga naar kerkinderhaag.nl/activiteiten voor een overzicht van alle activiteiten per dag.

'Indische tantes'

De Haagse beeldhouwer Loek Bos ontwierp o.a. de 'Indische tantes' op de Frederik Hendrikklaan. Hij vertelt over leven en werk. Presentatie met foto's van eigen werk. Aansluitend gesprek met het publiek. Di. 9. 14.30-16.30 u. ■ [Maranathakerk](http://Maranathakerk.nl)

Monnikenwerk

Carel Blotkamp exposeert vier van zijn 'monnikenwerken'; duizenden kleurrijke glimmertjes op een ondergrond. De werken verwijzen naar de natuur. Do. 12. 12.16 u. ■ [Kloosterkerk](http://Kloosterkerk.nl)

Voorbeeldfiguren

Predikant en docent praktische theologie Ronelle Sonnenberg vertelt a.d.h.v. 'voorbeeldfiguren' hoe je als (groot)ouder of familielid het geloof kan overdragen aan jonge generaties. Digitale lezing vanaf 1 dec. op duinzichtkerk.nl.

Kerstboodschap

De Bethelkerk vertoont deze maand elke week een filmpje, waarin een kind een kerstlied zingt en met een kind verschillende Scheveningse plekken aandoet. Bethelkerkscheveningen.nl.

Kinderkerst

Afwisselend online kinderprogramma met muziek, dans en theater. Zo. 20. 9.30 u. ■ clckidschurch.tv

Grote Kerk

Jaarlijkse stedelijke kerstviering op 24 december. Programma: Startdienst voor kinderen 19-19:35 u., inloop met programma (tijdsloten, vooraf aanmelden) 19:45-22:30 u., afsluitingsdienst 23-23:35 u. Info, opgave op kerkinderhaag.nl/kerstviering.

Orgelconcert

Konstelkerk-organist Geerten van de Wetering luidt het jaar uit met vier concerten. Hij speelt de kerstcyclus La Nativité du Seigneur van Olivier Messiaen, aangevuld met andere orgelwerken voor de kersttijd. De concerten zijn live en digitaal bij te wonen. Ma. 28 t/m do. 31 dec. 12.45-13.15 u. €5. Lange Voorhout 2. Reserveren: kunstcentrum-kloosterkerk.nl

Katholieke kerken open op kerstavond

Op kerstavond is iedereen, jong en oud, kerkelijk of niet, van 16-18 uur welkom in de kerken van parochie Maria Sterre der Zee. Om een kaarsje te branden, naar kerstmuziek te luisteren of een praatje te maken. Dat kan in de kerken: Antonius Abt (Scheveningen), Driekoningen (Haagse Hout), Ignatius van Loyola (Zeeheldenkwartier), Jacobus de Meerdere (Centrum), Willibrord (Schilderswijk). In de advent zendt de parochie iedere zondag filmpjes uit waarin voorgangers in gesprek gaan met mensen uit Den Haag over de vraag wat advent en Kerst voor hen betekenen. De filmpjes zijn te zien op: youtube.com/rkdenhaag2015

Kloppen op de poorten van de macht

'Wake voor de kinderen die we niet opvangen'

Waken – hoe lang moet het duren? Een nacht? In het najaar kwam een groep wekelijks een uurtje op zondag bij elkaar om aandacht te vragen voor gevluchte kinderen die in Zuid-Europa verblijven. 'We geven niet op.'

Wij willen de wakende ogen van God zijn.' Op het plein voor de grondwetbank in het stadscentrum staat deze zondagmiddag een groepje vaakzame Hagenaars. Ze trekken zich het lot aan van de kind-vluchtelingen in Zuid-Europa en vragen de actualiteit hierover op de voet. Net als in Amsterdam en Rotterdam kwamen ook in Den Haag de afgelopen tijd wekelijks betrokken burgers bij elkaar. Nu is het de laatste wake.

Geroutineerde toewijding

'Wij voelen ons kwetsbaar en machteloos bij de aanblik van de wereld die dit probleem niet aanpakt. Toch willen we als kerken blijven maken omwille van de vluchtelingenkinderen die we niet opvangen', zegt Ad van der Helm, voorzitter van de Haagse Gemeenschap van Kerken, die de wake organiseert. De aanwezigen luisteren roerloos. Ze staan in een halve cirkel, de ogen gericht op

kleine kaarsjes die op de grond staan. Een enkele voorbijganger blijft nieuwsgierig toekijken. Een paar rondscharrelende stadsduiven maken het tafereel compleet. De groep straalt een indruk uit van geroutineerde toewijding. Er wordt een bekend lied aangeheven. 'Ubi caritas et amor, deus ibi est: waar vrede en liefde heersen, daar is God.' Zachte, heldere klanken klinken tegen de muren van de Tweede Kamer. Van der Helm herinnert eraan dat een maand eerder aan de Kamer een petitie is aangeboden om vijfhonderd gevluchte kinderen naar Nederland te halen. 'We geven niet op', zegt hij.

zelfs als er een menigte verdriet binnenstormt die met geweld je hele huisraad omklemt en klein slaat. Behandel dan toch elke gast met eerbied. Misschien komt hij de boel ontruimen om plaats te maken voor extase...'

Er komen nog een paar nieuwe deelnemers aanlopen, maar na een half uurtje is het toch echt tijd om de zaak op te breken. De deelnemers, die elkaar allemaal lijken te kennen, praten nog even bij. Samen waken geeft een band, ook al is er nog geen begin van een politieke doorbraak van het vluchtelingenprobleem te zien. De mensen die hier zijn samengekomen, weten niet van wijken. Ze blijven kloppen op de poorten van de macht.

Uit de groep wordt een toepasselijk gedicht aangereikt:

'Verwelkom ze; ontvang ze allemaal gastvrij,

JAN GOOSSENS

advertentie

Advent online

Van 1 t/m 24 dec. is een adventskalender online. Je kunt iedere dag op een digitaal deurtje van een religieuze of levensbeschouwelijke groep klikken. Daarachter filmpjes/tekstjes over 'gastvrijheid'. Met bijdragen van o.a. de Duitse en Oostenrijkse ambassade en premier Rutte. Er wordt ook geld ingezameld voor Voedselbank Haaglanden. Initiatief van de Haagse Gemeenschap van Kerken.

OECUMENEDENHAAG.NL/
ADVENTSKALENDER.

advertentie

ENGELLEN & SPOOR
UITVAARTVERZORGING

VERZORGD, CORRECT, STIJLVOL

Engelen & Spoor Uitvaartverzorging richt zich op het verzorgen van uitvaarten in Den Haag en omstreken. Wij hebben jarenlange ervaring in traditionele, religieuze en eigentijdse uitvaarten en staan garant voor een verzorgde, correcte en stijlvolle uitvoering van de uitvaart.

U KUNT ONS 24 UUR PER DAG, 7 DAGEN PER WEEK BEREIKEN: (070) 350 70 00
INFO@ENGELLENENSPOR.NL - WWW.ENGELLENENSPOR.NL

HET CLINGENDAELHUIS - BENOORDENHOUTSEWEG 279 - 2596 BJ DEN HAAG

Goed nieuws in de Noorderkerk

Acht jongeren (6-15 jaar) van de Noorderkerk brengen de musicale 'Goed nieuws is het beste nieuws' ten tonele. Het goede nieuws is een terugkerend thema in de adventsvieringen van de kerk. De musicale wordt op kerstavond in de kerk op een beeldscherm vertoond, en is terug te kijken op kerkinderhaag.nl/musicalnoorderkerk. Voorganger is Geertje Zomer.

DO. 24 DEC. 19:30 U. AANMELDEN:
VUYK.BONTEKOE@OUTLOOK.COM.

COLOFON

KERK IN DEN HAAG MAANDBLAAD
WWW.KERKINDENHAAG.NL WEBSITE

December 2020, jaargang 23, nr. 231

Uitgave van de Protestantse Kerk te 's-Gravenhage, de Evangelisch-Lutherse Gemeente Den Haag, de Gereformeerde Kerk van 's-Gravenhage Oost en de Rooms-Katholieke parochies Maria Sterre der Zee en De Vier Evangelisten.

Contact: redactie@kerkinderhaag.nl.
Tel. 06 123 130 53
hoofdredactie@kerkinderhaag.nl
Tel. 06 4626 69 64
Parkstraat 32, 2514 JK Den Haag

Redactie: Greet Kappers (hoofdredacteur), Irna van der Welke (tekstredacteur), Robert Reijns (eindredacteur), Shari van den Hout, Henk Baars, Henriëtte Boerma, Rob van Essen, Hans Hemmes, Rienk Lanooy, Tom Mikkers, Jan van der Wolf.

Vormgeving:
Pieter van Schouwenburg

Druk: Opmeer Drukkerij bv
Website: ISI Media, isimedia.nl

Advertenties:
kerkinderhaag.nl/adverteren
adverteren@kerkinderhaag.nl
06 123 130 53 (Robert Reijns)

Los postabonnement:
€ 22,50 per kalenderjaar (10 nummers).
Opgave: info@kerkinderhaag.nl
Giften: IBAN NL35 INGB 0007 7749 10

De grens over met Zinzoekers

De grens over met Kerst? Zinzoekers neemt 20-30'ers mee op reis. Ga op ontdekking in je eigen huiskamer en laat je verrassen door de leukste, vreemdste en meest inspirerende kersttradities ter wereld. Heb je ooit je eigen huis verbouwd tot kerststal. Glögg gedronken of in Niemandland stil gestaan? Reserveer een plekje als host of gast en krijg op vrijdag 18 december een pakketje bezorgd met alle ingrediënten om samen met drie andere zinzoekers een sfeervolle avond uit thuis te beleven! Lees meer en meld je aan: zinzoekers.nl

IN-DRUK

Het zal deze Kerst wennen zijn. Geen volle kerken met uit volle borst 'Ere zij God'. Geen kerstmaaltijden voor eenzame mensen. Geen 'vrede op aarde' in een pandemie die angstig en tegelijk opstandig maakt. Geen Sinterklaasintocht, geen AfroPiet, kerkdiensten zonder samenzang, vakantie zonder bestemming. Om maar te zwijgen over de mensen die hun baan kwijtraakten, de bordjes 'te koop' op vertrouwde winkels en restaurants. Het is duidelijk dat we sinds maart van dit jaar collectief in een soort rouwverwerking terecht zijn gekomen. In kerstpreken en -meditaties werd nog weleens de indruk gewekt dat met de komst van Jezus Christus alles in kannen en kruiken is. Vrede overspoelde onze harten, het leek of we zweefden als een arend. 'Davids Zoon, lang verwacht!' Maar Kerst is geen 'Zwitserleven'-belofte. In de nacht haastten de herders zich naar een stal. Geen aureool rond de voerbak waarin

DE NACHT GAAT VOORBIJ

een kind lag. En toch loofden ze God toen ze naar hun kuddes teruggingen. Dat was niet om wat ze gezien hadden, maar om wat eraan voorafging. Welk mens is niet ooit op kraamvisite geweest. Dan is er vertederdheid en je verheugen met de ouders. Overal waar kinderen geboren worden, of dat nu in een nette flat is of in een vluchtelingenkamp. Maar in de nachten van Lesbos, van wachschuilen in kelders voor oorlogsgeweld, de nacht

van rouw over groot verlies, is er de kreet: 'O God, wat moet er van dit kind worden?'

Van horen zeggen

Wat opvalt in het kerstverhaal van Lucas: het is niet Maria die de herders vertelt dat Jezus 'een bijzonder kind' is. Maria, in haar noodopvang, krijgt het van de herders te horen! Wat de engel in de nacht proclameerde 'een redder, de messias, de Heer is geboren' krijgt zij te horen. Ook Maria moet het in de nacht van horen zeggen hebben. Zoals wij allemaal met Kerst 'van horen zeggen' geloven. Vrede op aarde is geen toestand van welbevinden, het is een oproep! Daarmee zijn Jozef en Maria partners van de Eeuwige geworden, mee geroepen om uit te zien naar het licht. Gewone mensen worden in de Bijbel en steeds opnieuw uitverkoren om de vrede te dienen. Dat gebeurt nogal eens in de nacht van oorlog, discriminatie en uitzichtloze

armoede. Er staan mensen op die aangezegd hebben gekregen: er is toekomst voor jou en je kinderen. Sta op. Het is je niet toegestaan niet te hopen!

De Bijbel is het boek van licht in het duister. Vanaf de eerste bladzijde tot de laatste. In woorden, beloften en dromen, in gedichten en liederen gaat mensen een licht op. Daardoor zien we ook dat wijzelf vaak verstrengeld zijn met hetgeen we bestrijden. Maar er zijn woorden die een licht op ons pad zijn, uit de nacht vandaan. Onbekenden horen onze schreeuw om hulp en blijken reddende engelen. Geen romantiek van de kerststal bij Lucas. De herders openen de deur naar onze stal: een wereld van buitengeworden zijn, hulpeloosheid en honger naar toekomst. Neurie het maar zachtjes: 'De nacht loopt ten einde, de dag komt naderbij.'

ROB VAN ESSEN

Kerstdiner zonder kalkoen

'Ook hazen en chimpansees mogen in de kerststal'

De kerststal moet meer zijn dan een zoetsappig, traditioneel tafereel van os, ezel en kribbe. Sandra Hermanus-Schröder van Vegan Church is heel beslist. Het gaat om de verbeelding van Gods liefde voor de hele schepping.

Vraag je Sandra Hermanus-Schröder naar de betekenis van de kerststal, dan kunnen haar bezieling en enthousiasme je moeilijk ontgaan. Zij is medeoprichter en secretaris van Vegan Church: christelijk platform voor groene theologie en een vegan lifestyle. Ook is ze medeauteur van het boek *Dier & Evangelie: Theologie voor dierenrechten*.

De heilige Franciscus heeft met de kerststal 'een statement' willen maken, stelt ze: 'De os en ezel zijn een metafoor voor het evangelie dat God van alle schepselen houdt (Marcus 16: 15). Ik wil dan

ook af van het lieve, romantische beeld van beestjes in de stal. Dat doet geen recht aan de betekenis. Het is een feest van bevrijding voor de hele kosmos.'

Wat haar betreft mag de populatie van de kerststal dan ook worden uitgebreid. 'Ik denk aan alle dieren die nu lijden, bijvoorbeeld in de bio-industrie. Dus ook de kalkoenen, hazen [bedreigde diersoort, red.], dolfijnen die worden gevangen en walvissen. Dan moet de kribbe ook wel bij het

'Voor de dolfijnen moet de kribbe wel bij het water staan'

water staan. En de twee chimpansees uit de dierentuin die zijn doodgeschoten. Komen ze eindelijk voor zichzelf op en gebeurt er dat?'

Om het plaatje compleet te maken, vindt ze het mooi als de kleur van de baby anders is dan typisch blond-blank. Ze wil opkomen voor alle mensen, dieren en de hele schepping. De kerststal als een actiemiddel of manifestatie. Er is immers genoeg om tegen te strijden, stelt Hermanus-Schröder.

Recht op vlees?

Ze kan zich behoorlijk opwinden over het standpunt van veel mensen dat dieren verschillende functies hebben. 'Sommige zijn onze vriend, zoals honden, maar andere, zoals varkens, zijn alleen productiemiddel. "We hebben recht op vlees", zegt men dan. Ik vind deze manier van denken verwerpelijk en fout! God heeft alle dieren unieke persoonlijkheden gegeven. Alles heeft recht op leven.'

Sandra Hermanus-Schröder: 'Als Vegan Church laten we de stem van dieren horen.'

De boodschap van het evangelie is dus ook voor dieren. 'Het gaat uiteindelijk om bevrijding van de hele kosmos. De mensen hebben gezondigd, maar de dieren lijden onder het gevolg van de zondeval. Het is niet dat we voor ze preken of zingen, maar als Vegan Church laten we hun stem horen; we tonen compassie voor al het leven.' Bij Sandra Hermanus-Schröder komt er bij het kerstdiner dan ook geen vlees op tafel. Maar wat

dan wel? Ze weet het nog niet, maar verwijst naar de website veganchallenge.nl: 'Daar staan voor elk seizoen massa's recepten op, zeker voor de feestdagen. Het wordt feestelijk, smakelijk en kleurrijk. Ik word er nu al blij van.'

HANS HEMMES

Info: veganchurch.nl

Troubadour

TROUBADOUR MARTIJN BREEMAN. OPNAMEN EN AGENDA OPTREDENS: KERKINDENHAAG.NL

Uitgewist

Ik breng een pover in memoriam voor alle dieren die zijn uitgestorven, die hebben rondgezwoomen of -gezwoeven totdat de mens hun bruut dat recht ontnam.

De atlasbeer staat niet meer op de kaart, de Balinese tijger is nu henen, de berberleeuw en buidelwolf verdwenen, en ook de reuzenalk bleef niet gespaard.

De mens is altijd uit op zelfgewin, hij laat een spoor na van gedolven graven. Nu zul je nooit een quagga meer zien draven, een schomburghkier of blauwbok evenmin.

Het lachen is de lachuil wel vergaan, je hoort de falklandwolven niet meer blaffen. De mens die moordt en plundert zonder straffen en helpt zo heel de aarde naar de maan.

De vlag gaat halfstok voor de vlagdolfijn, de stellerzeeoek valt diep te betreuren, verdwenen zijn Chinese lepelsteuren, de trekduif zal voorgoed vertrokken zijn.

De moa en de dodo hadden pech; zij liepen snode mensen voor de voeten, daarvoor moest ook de zeemink ernstig boeten, en ook de laatste gouden pad is weg.

Nog altijd gaat de mens als beest tekeer. Wie meldt zich later op dit dodengala? Het kan de ijsbeer zijn of de koala, de walvis of de reuzenpandaabeer.

De mens gedraagt zich als een parasiet, en volgens Darwin mag hij dan in dezen misschien de sterkste en de slimste wezen, helaas, de wijste is hij zeker niet.

Drabbels en krabbels voor onder de kerstboom

Troubadour Martijn Breeman en illustratrice Jopie Minnaard-Verheijke geven medio december een boekje uit. Het heet: *Er was eens niet. 24 drabbels en krabbels*. Het is een verzameling fictieve verhalen van precies honderd woorden, naar het Engelse genre *drabble*. Sommige teksten ontroeren, andere zijn ronduit humoristisch. Ook de krabbels (tekeningen gemaakt met aquarel, gemengde techniek en acrylverf) roepen wisselende stemmingen op.

De eerste drabble heet *Voorwoord*. Het eerste zinsdeel is afgeleid van het Evangelie van Johannes, dat met Kerstmis in verschillende kerken wordt gelezen:

In den beginne was het woord, en het woord werd vastgelegd.

Maar, dacht het woord, wat was er vóór mij? Bestaat er zoets als een voorwoord?

En stel dat er bij dat voorwoord een illustratie staat, is dat dan een voorbeeld?

Vragen, vragen, vragen. Het woord piekerde en piekerde, maar had geen antwoord.

Dit ga ik tot op de bodem uitzoeken, beloofde het zichzelf. Eerst ga ik taal- en letterkunde studeren en dan duik ik de geschiedenis in.

Maar het spreekwoord zegt al: *woorden zijn geen oorden, en als de daad zich niet bij het woord voegt, gebeurt er niets.*

Medio december verkrijgbaar voor € 12,50 bij Martijn Breeman: mbreeman@outlook.com.

Kerst in het Aandachtscentrum

In het centrum van Den Haag is het Aandachtscentrum een plek waar stadsgenoten die een moeilijke tijd (gehad) hebben, kunnen binnenlopen voor een gesprek of rustmoment. Op Eerste Kerstdag zijn er vieringen in de kapel en delen vrijwilligers aan bezoekers eten uit. Op Tweede Kerstdag is er tussen 13:30-14:30 en 15-16 uur samenzijn met lekkers en muziek. Straatpastor Kitty Mul het Hagenaars welkom voor een nadere kennismaking met elkaar. Actuele tijden, opgave: kitty@aandachtscentrum.nl.

VERSE THEOLOGIE MIJN GOD IS MONOPOLIST

Multiple religious belonging heet het officieel. 's Ochtends naar de kerk, 's middags naar yoga. Het omarmen van meerdere religieuze tradities zou hip en happening zijn. Een kwart van de Nederlanders gelooft meervoudig. Op het eerste gezicht lijkt dit te boten met kerk en christendom. De God van de Bijbel is immers een jaloerse God. Het eerste gebod van de Tien Geboden is hierover heel duidelijk: 'Gij zult geen andere goden voor mijn aangezicht hebben.'

Als *feel good*-dominee babbel ik hier het liefst omheen. Dat moet wel, anders kan de Bijbel direct de prullenbak in, want van universele mensenrechten is in dit oude boek geen sprake. God

verdedigt zijn monopoliepositie met harde hand. En dus voer ik de profeet Elia vooral op als meditatiesspecialist die God voorbij hoort komen in een zacht briesje. Dat hij net voor deze lieve stilte duizenden Baälpriesters om zeep hielp en een massaslachting aanrichtte, laat ik achterwege. Ook de eerste christenen wil ik graag zien als hoeders van inclusie en verbinding. 1 Korinthe 13 – u weet wel, de tekst over geloof, hoop en liefde – verbind ik het liefst met kreten over ware liefde en 'samen komen we er wel', dan dat ik benadruk dat Paulus deze verzen vooral schreef om de wat meer gnostiek ingestelde types van Korinthe te laten weten dat zij het volgende niet moesten vergeten: in Christus zijn we allemaal één, niet in iemand anders.

Toch zijn verschillen niet te voorkomen. Hét christendom, dé islam, hét boeddhisme, ze bestaan

eigenlijk niet. Religieuze tradities zijn meanderende rivieren, waarvan de bedding niet stabiel is. De thema's verschuiven, rituelen veranderen, de waarden wisselen van volgorde, er komen verhalen bij en er gaan verhalen verloren.

Ik doe vrolijk mee. Als ik in mijn woonkamer een kerstboom met vruchtbaarheidssymbolen – ballen en piek – optuig, ben ik deels een oude Germaan, en deels christen door er een kerststalletje bij te zetten. Geloof is beweeglijk en tradities veranderen. Jezus zou zich doodschrikken als Hij bij zijn wederkomst ontdekte dat zijn grootste fans zijn boodschap bewaren en doorgeven in auditoria die op collegezalen lijken, voorzien van orgel, preekstoel en altaar.

Ik nodig degenen uit die deze *fusion religion* omarmen als werkelijkheid, of als eigen overtuiging,

om nog eens heel goed te kijken. Juich niet te snel dat er iets nieuws onder de zon is. Roep niet te hard dat deze vorm van religie pas echt verbindend en inclusief is. Elke narratief creëert taboes en opponenten. Elke letter heeft zijn ketter. Als iemand mij ervan probeert te overtuigen dat alle godsdiensten hetzelfde zijn, dat waarheid relatief is, en dat ik eigenlijk moet mixen, dan gaat dat er soms ook tamelijk dwingend aan toe. *Multiple religious belonging* heeft ook zijn Jehova's getuigen. Dat wou ik even kwijt.

En voor wie al bezig is met de kerstversiering, de boom en het stalletje... mensen van het welbehagen, roept op aarde vrede uit!

TOM MIKKERS,
REDACTEUR EN PREDIKANT BIJ VRIJZINNIGEN WASSENAAR.

Als *feel good*-dominee babbel ik hier het liefst omheen. Dat moet wel, anders kan de Bijbel direct de prullenbak in, want van universele mensenrechten is in dit oude boek geen sprake. God